

наук. праць / За заг. ред. Г.С.Гребенюка; Мін-во мистецтва і туризму України. Луганськ. Держ. ін-т культури і мистецтв, Обл. метод. кабінет учб. закладів мистецтва та культури. – Харків: СТИЛЬ ІЗДАТ, 2005. – С. 74-80.

2. Закон України “Про інвестиційну діяльність” // ВВР. – 1992. – № 10. – С. 137-139.

3. Карамушка Л. Принцип гуманізації управління як один з провідних принципів освітнього менеджменту // Освіта і управління. – 2002. – №4. – С. 41-60.

4. Маслов В., Шаркунова В. Принципи менеджменту в установах освіти // Освіта і управління. – 1997. – №1. – С. 77-84.

5. Окса М.М. Генеза вивчення загальнопедагогічних дисциплін у вузах України в ХХ столітті. Монографія. – Мелітополь, 2004. – 313 с.

6. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс: Учебник для студ. пед. вузов: В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.

7. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності в системах освіти України / Л.Даниленко, В.Довбищенко, Ю.Мальований, О.Ночвінова та ін. // Педагогічна газета. – 1999. – № 10 (64). – С. 13-15.

УДК 378.147:376.352 (477)

Б.І. Шуневич,

*Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів*

МЕТОДИКА КОМБІНОВАНОГО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ У ЗАКЛАДІ

У статті описано методику поєднання денного і дистанційного викладання під час проведення занять з англійської мови з першокурсниками денного відділення Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

The article deals with the technique of traditional and distance teaching combination of the English classes for the first-year daytime students at Lviv State University of Life Safety.

Перспективним напрямом у викладанні іноземних мов є використання комбінованого навчання (blended learning), тобто поєднання в різній пропорції дистанційного з традиційним денним або заочним навчанням, виходячи із можливостей освітнього закладу, студентів, викладачів, наявності потужних ліній зв'язку, а також вартості доступу до Інтернету тощо. Таке навчання відоме в Україні також як

вбудоване [2] або змішане.

Мета нашої доповіді – описати методику поєднання денного і дистанційного навчання під час проведення занять з англійської мови з першокурсниками денного відділення Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (ЛДУ БЖД).

У вересні 2005 р. в нашому університеті вперше для навчання студентів денного відділення використано дистанційний курс (ДК) з англійської мови, як додатковий матеріал, під час занять і для самостійної підготовки в позаурочний час.

Дистанційний курс створено на базі посібника “Getting on in English” [3], граматик сучасної англійської мови авторів Г. Верби, Л. Верби [1] і Р. Мерфі [4], деяких самостійно розроблених матеріалів, технічних текстів за майбутньою спеціальністю студентів, а також словників. ДК створено на віртуальному навчальному середовищі (ВНС) “ILIAS”, а зараз встановлюється на ВНС “Moodle”.

Розглянемо методику поєднання денного і дистанційного навчання англійської мови на прикладі викладання англійської мови для курсантів і студентів першого курсу ЛДУ БЖД.

Денне навчання. Заняття відбуваються в комп’ютерному класі лабораторії дистанційного навчання, підключеному до локальної комп’ютерної мережі університету. Курсанти і студенти мають доступ до цього класу в позаурочний час, а до дистанційного курсу – цілодобово: в межах університету через локальну мережу або з дому – через мережу Інтернет.

У випадку несправностей в комп’ютерній мережі університету або відсутності доступу до мережі Інтернет, для навчання курсантів і студентів використовуються навчальні матеріали, на основі яких створено дистанційний курс. Якщо таких перешкод немає, то протягом першого заняття викладач ознайомлює курсантів чи студентів з модулями, уроками і секціями дистанційного курсу.


Для того, щоб студент міг працювати з дистанційним курсом з комп’ютерної лабораторії або з дому, йому необхідно під час першого заняття отримати доступ до курсу у системного адміністратора навчального закладу, який встановить для студента ім’я користувача (login name) і пароль (password). Студент повинен мати відповідне апаратне і програмне забезпечення та доступ до Інтернету, а також навички роботи з однією з операційних систем Windows 98, NT 4.0, 2000, XP та Інтернет-браузером. Якщо таких знань немає, то необхідно пройти навчання під керівництвом викладача інформатики або вивчити ці програмні продукти самостійно.

У післяурочний час після першого заняття студенти виконують вступне самотестування, щоб визначити рівень своїх знань з англійської мови перед тим, як почати поглиблене вивчення мови в університеті. Викладач на основі результатів самотестування розробляє

відповідну “траєкторію” занять з цією групою.

Кожний наступний урок складається з шести секцій: 1) Aural Comprehension; 2) Use of Vocabulary; 3) Applied Grammar; 4) Developing Speaking Skills; 5) Reading and Writing; 6) Home Reading. Під час кожного виконання курсанти і студенти виконують такі завдання:

1. Сприймають на слух тексти для аудіювання, виконують вправи до цих текстів. Для цього викладач використовує звукові файли першої секції дистанційного курсу, а також вправи з цієї секції у вигляді тестів.

Для аудіювання потрібно вибрати з допомогою курсора миші підкреслене слово, біля якого є відповідний значок у вигляді навушника. Крім того, озвучені вправи можна виконувати у вигляді тестів, якщо біля номера вправи є напис “тест”, наприклад, **Exercise 3 – test** .

2. Опрацьовують граматичний матеріал за темою уроку і вправи, які стосуються цього уроку. Всі вправи представлені у вигляді тестів у другій секції ДК.

Граматичний матеріал уроку в посібнику “Спілкуймося англійською мовою” представлено у вигляді зразків, таблиць, схем; це достатньо для того, щоб пригадати матеріал студентам із середнім рівнем знання граматики іноземної мови. У випадку, коли студенти мають нижчий, ніж середній рівень знання граматики з якоїсь конкретної граматичної теми, що стосується певного уроку, в дистанційному курсі їм пропонується тільки цей матеріал з граматики авторів Г. Верби, Л. Верби, а якщо вищий, ніж середній рівень, то для повторення пропонується цей же конкретний матеріал із граматики автора Р. Мерфі.

3. Вивчають активну лексику до відповідного модуля та виконують вправи на базі засвоєної лексики у вигляді тестів третьої секції кожного уроку дистанційного курсу.

Активна лексика цього модуля озвучена носіями британського та американського варіанту англійської мови.

4. Слухають звукові файли із записами діалогів, які стосуються теми певного модуля, і створюють свої діалоги за цією ж тематикою. Під час заняття з викладачем студенти демонструють свої вміння, спілкуючись із викладачем за тематикою уроку і модуля, використовуючи при цьому матеріали посібника “Спілкуймося англійською мовою” й “Українсько-англійського та англо-українського словника-мінімуму довідникового типу”. Викладач також може використати звукові файли четвертої секції уроку для демонстрації діалогів у процесі заняття.

При самостійному відтворенні діалогів і створенні власних студенти можуть записати їх на комп’ютері як звукові файли і помістити в свою папку, яка доступна викладачеві для перевірки і оцінювання якості записаного матеріалу.

5. Читають загальнотехнічні і спеціальні технічні тексти. При опрацюванні п'ятої секції уроку студенти мають можливість послухати озвучений носіями англійської мови загальнотехнічний текст, прочитати його самостійно або переказати своїми словами, записати як звуковий файл і помістити у свою папку для перевірки запису викладачем, а також виконати вправи до цього тексту. У цій же секції є короткий технічний текст з вправами із напряму або навіть майбутньої спеціальності студента.

Для пошуку українських еквівалентів нової лексики, яка зустрічається в уроці, використовуються англійсько-українські та українсько-англійські словники.

6. Ознайомлюються із загальнотехнічними текстами і спеціальними технічними текстами з пожежної безпеки, передають їх зміст англійською мовою, відповідають на питання за темами прочитаних текстів тощо.

Загальнотехнічні тексти для домашнього читання із завданнями є в усіх 1-4 уроках кожного модуля, а в кожному п'ятому уроці, крім загальнотехнічних, ще й технічні тексти за спеціальністю або напрямом навчання студента.

Завдання до уроків можуть значно відрізнятися для студентів із різним рівнем підготовки, визначеним за допомогою самотестування.

Під час другого-тридцятого уроків студенти вільно переходять на будь-який урок ДК. В процесі вивчення конкретного уроку студенти можуть виконати такі дії: ознайомитися з “Робочим планом” до курсу англійської мови, “Методичними вказівками” для студентів; отримати допомогу викладача або працівника відділення інформаційних технологій щодо питань роботи з курсом; скористатися “Англо-українським словником активної лексики” курсу та “Англо-українським словником-мінімумом основних термінів з пожежної безпеки” при перекладі під час заняття або в позаурочний час, загальнотехнічних текстів і текстів із спеціальної технічної літератури та вправ до них; вибрати потрібний урок, працювати з навчальними матеріалами: читати і слухати тексти, виконувати вправи у вигляді тестів. Такі вправи можна виконувати кілька разів, але зараховуються тільки найвищі отримані результати. Творчі завдання типу: доповніть речення своїми словами, дайте відповіді на питання та ін. потрібно виконати і відправити викладачеві для перевірки внутрішньою електронною поштою курсу або помістити у свою папку, доступну викладачеві; у бібліотеці курсу (Library) можна переглянути і послухати загальнотехнічні тексти і тексти за спеціальністю, а також ознайомитися з доступною через Інтернет довідковою літературою тощо; новини, оголошення, які стосуються дистанційного курсу, знаходяться у відповідних папках “Новини” і “Оголошення”; брати участь у дискусіях, які проводяться у синхронному (chats – електро-

нні бесіди) і асинхронному (Forum – форум) режимах. У “Робочому плані занять з англійської мови як іноземної” (Робочий план), студент може з’ясувати, до яких уроків і коли передбачено дискусії. Він буде мати можливість брати участь у наукових та робочих дискусіях за темою уроків, зазначеною викладачем згідно з цим планом. Тему дискусії і засіб комунікації, через який вона буде відбуватися, заздалегідь повідомляють студентам.

Під час дискусії студенти можуть задавати безліч питань викладачу, що неможливо робити під час традиційного денного чи заочного навчання.

Всі завдання вправ, залежно від труднощів при їх виконанні, відповідно оцінюються для встановлення рейтингу студентів після кожного уроку. В кінці кожного тижня таблиці з рейтингом студентів оновлюється.

Дистанційне навчання. Всі згадані вище види діяльності курсанти і студенти можуть виконувати також дистанційно через локальну мережу університету або через Інтернет.

Дистанційне вивчення курсу орієнтоване, в основному, на самостійну роботу студентів. Студент урок за уроком самостійно вивчає всі заплановані навчальною програмою теми, виконує тренувальні завдання тестів до кожної секції модулів. Фіксуються всі спроби і результати тестування в базі даних навчального закладу, який організував дистанційне навчання чи в його навчальному центрі, що може знаходитися на периферії. Викладач у будь-який момент може через локальну комп’ютерну мережу або Інтернет, якими об’єднані викладачі і студенти, прочитати цю базу даних і оцінити хід навчального процесу для кожного студента. ДК дає можливість ефективно на відстані здійснювати і контролювати процес навчання згідно певного графіка освоєння матеріалу розділів уроків, модулів.

Поки що студенти виконують дистанційно лише домашні завдання, а саме вправи, які є в ДК у вигляді тестів, прослуховують аудіоматеріали до текстів і діалогів, повторюють граматичний та озвучений для 1 і 2 модулів лексичний матеріал до кожного уроку, беруть участь у форумах і електронних бесідах. Заняття проводиться повністю дистанційно за допомогою аудіо– або відеоконференції при наявності ліній зв’язку з великою пропускнуою здатністю або за допомогою форуму і електронної бесіди в умовах роботи з лінією з малою пропускнуою здатністю. Такі дистанційні заняття викладачі проводять лише, коли перебувають у відрядженнях в інших містах України та при інших поважних причинах відсутності на заняттях аб.

Під час дистанційних занять у режимі двосторонніх відеоконференцій “викладач – група студентів” використовувалися навушники з мікрофоном, Веб-камера і програмне забезпечення “Скайп” (Skype), а, коли потрібен варіант зв’язку, при якому всі учасники відеокон-

ференції одночасно бачать і чують один одного, тоді краще користуватися апаратним відеосервером, наприклад, фірми "Поліком" (Polycom).

Аудіоконференції проводяться на некомерційному програмному забезпеченні (ПЗ) "TeamSpeak 2", яке можна вільно завантажити з Інтернету, у випадках, коли приходиться проводити заняття з міста, в якому наявні лінії зв'язку з низькою пропускнуною спроможністю.

Модульний тест в кінці кожного модуля і заліки чи екзамени студенти пишуть та складають у присутності викладача в університеті.

Після вивчення тем (модулів) і проходження контролю знань студенти отримують оцінки, які, разом з поточними, становлять остаточну оцінку у вигляді заліку або екзамену в кінці семестру.

Згаданий вище дистанційний курс призначено для навчання студентів першого курсу немовних спеціальностей зі знанням англійської мови на середньому рівні і укладено відповідно до вимог програми з іноземних мов для неспеціалізованих факультетів ВНЗ України. Такі дистанційні курси створено для курсантів і студентів другого, п'ятого курсів та ад'юнктів, тобто комбіноване або дистанційне навчання можна організувати для курсантів, студентів цих курсів, а також для молодих науковців.

Висновки. Тимчасові проблеми запровадження дистанційного навчання, які пов'язані з недостатньою кількістю ліній зв'язку з високою пропускнуною спроможністю, сприяють поширенню комбінованого навчання у ВНЗ України, для організації якого потрібно мати відповідну базу, а саме: сучасні комп'ютерні класи з великою кількістю робочих місць, програмне забезпечення, дистанційні курси і висококваліфікований технічний персонал.

Досвід запровадження комбінованого навчання стане важливою базою до переходу в перспективі до суто дистанційного навчання у ВНЗ, коли буде достатня кількість студентів, які захочуть навчатися дистанційно з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, будуть функціонувати відповідні лінії зв'язку та нормативно-правові документи щодо ДН в Україні.

Використання дистанційного курсу для роботи зі студентами стаціонарного навчання дає можливість ефективно використовувати електронну пошту, мати доступ до навчальних матеріалів на різних Веб-сторінках, проводити електронні діалоги (ICQ), бесіди (chats), форуми в умовах денного навчання студентів. Вони є дуже ефективними для взаємодії студентів і викладача у навчальному процесі. Дистанційна форма навчання за мірою емоційності і ефективності зовсім не програє очній формі навчання і вони чудово доповнюють одна одну.

Дистанційне навчання потрібно використовувати в очному навчанні, тому що на сучасному етапі традиційна система освіти відстає від потреб студента і суспільства, а дистанційні технології

виправляють цей недолік. Вони дають можливість викладачу і студенту творчо взаємодіяти, розвиватися разом у швидкозмінному світі. Використання дистанційних форм у навчальному процесі може будуватися за аналогією з взаємонавчанням викладача і студентів. Більшість сучасних студентів компетентні у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, що примушує викладачів іноземних мов вдосконалювати свої вміння використовувати нові технології у навчальному процесі. Поєднання традиційної і дистанційної форм навчання дає можливість студентам, які частково працюють, захворіли або з інших причин не встигли опрацювати навчальний матеріал разом із своєю групою, надолужити прогаяне чи покращити свої знання додатковими самостійними заняттями у комп’ютерному класі при підтримці викладача, однокурсників у дистанційній формі.

Недоліком комбінованого навчання є необхідність проводити заняття з іноземної мови, крім звичайної аудиторії, у комп’ютерному класі або забезпечити виконання там самостійної роботи студентів. Більшість груп нараховують 25-30 і більше студентів, тому заняття потрібно проводити у великих комп’ютерних лабораторіях, яких поки що недостатньо у навчальних закладах, або у двох спарених комп’ютерних класах, що приводить до ряду незручностей і унеможливує проведення таких занять. Ще одним виходом із становища є розміщення по два і більше студентів біля одного комп’ютера в одній лабораторії, але це знову ж таки впливає на ефективність використання комбінованого навчання. Тому найефективнішим такий вид навчання може бути тоді, коли у розпорядженні викладача іноземної мови є великий на 20-30 робочих місць комп’ютерний клас, який працює у локальній мережі і, при можливості, підключений до Інтернету, описане вище або подібне програмне забезпечення і дистанційний курс. Ще одним варіантом може бути той випадок, коли частина студентів в групі частково працюють і можуть з дозволу адміністрації університету опрацювати пропущені заняття у позачасний час, а решту студентів працюють у присутності викладача.

Література

1. Верба Г., Верба Л. Граматики сучасної англійської мови. – К.: ТОВ “ВП Логос”, 2004. – 341 с.
2. Муліна Н. Методика розробки та використання дистанційного курсу англійської мови (старший ступінь у вищому технічному закладі освіти). Автореф. дис. ... к. пед. н.: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2001. – 22 с.
3. Getting on in English / Ed. by P. Corness, N. Haiduk. – Lviv: JV “BaK, 1998. – 276 p.
4. Murphy R. English Grammar in Use / Second edition. – К.: ТОВ “ФОЛІО ЛТД”, 1998. – 350 с.